

GRAMATIKA ETA EUSKAL KULTURA

Maizago erabili behar omen litzake, gaur, indikatibu-kera inperatibu-kera baino.

Irakurri berria dut haxe eta ez dakit nun. Berdin da.

Esanai osoz jabetzeko, gramatika bat aztertu nahi izan dut. Pernando Mendizabalarenera noa, aditzari dagokion zatira.

Indikatibua eta inperatibua, biak dira kerak, moduak; gramatika-apurra ezagutzea aski da, horrenbeste jakiteko. Beraz, aditzaren jarduna **nola** zertzen dan adierazten dute biek.

Bolara luxe xamar batean ez al da inperatibu-kera nagusi izan munduan? Gauzak aginduz egin ohi ziran: egin zak hori! Ez zak egin holakorik! Bestearen erantzuna obediencia zan, aginduari men eginaz. Aditz-kera hori, inperatibua, asko landu da. Gizonaren eginkizuna eta jarduna ez al da, gehiegitan, agindu baten itxuran aditzera eman? Gehiegikeria honegatixe, gaur, krisi bat sortu da gizon berriaren konzientzian. Inperatibuak ez duala lehengo eragirik erakusten digute, uneoro, estudianteeek. Eta estudiante ez diran munduko beste gazteak ere. Eta gazte ez diran beste askok ere.

Ez gehiegi eta ez gutxiegi, euskal kulturak ez du inperatibu-kerarik ezagutu. Zorionez? Ez nago hortan, ezagutu balu nahiago nuke. Eta hori, inperatibu-kera eragikorra dalako, efikazia bat ba dakarrelako. Eta guk eragikortasun hau ez dugu izan, hein zabal batean, —ene ustez— inperatibua erabiltzerik ez dugulako izan, eta, okerrena, gaur ere ez daukagu. Eta, hortara, Euskaltzaindiak euskera literarioaren batasunerako erabakiak ez ditu agindu. Aholkatu egin ditu «begi onez ikusi». Total, dioguna: efikaziari lurra kentzen ari gerala...

Agindu-kera honek, gainera, estrutura bat suposatzen du. «Agindu-obeditu» bikoteak sortzen duan elkartasunezko estrutura, bestalde. Eta gure kulturak ez du estrutura hori izan, esan genuenez ofizialtasuna ukatu, erakundeak ukatu egiten ditualako.

Euskal kultura, horregatik, borondatezko eginkizun bat izan da, inoren agindurik gabe egin behar zana. Eta horregatixe, agian, egin ez dana. «Egiteko hutsa», edo hutsaren urrengoa. Hau frogatzea ez da nekeza.

Norbaitek erantzungo dit, esandakoagatik, gizonaren libertatean ez dala sinismenik. Ba dut, nola ez, eta hain handia ezen uste dut «agindu-obeditu» bikoteak berak ez duala derrior gizon horren libertatea ukatzen. Urrutirago noa, gainera: guk gaurregun, euskal kulturaren, egiten ditugun lan asko taldeka egiten ditugu, eta talde hoietan «grupo de presión» dalako hori ez da falta. Eta hau agindu-kera bat danik nork honeski ukatu? Eta halare gizonaren libertatean sinesten dut. Eta sinestuko dut, nahiz-eta gizon horren txen alferkeria gertutik ezagutu.

Dena dela, aitor dezagun inperatibu-kera maizago sar balitz euskal kulturaren, gaur indikatibu-kera jokatzea errezagoa litzagukeala. Eta hala eta guziz ere, ez naiz inperatibu-keraren aldekoa; arrisku gehiegi ikusten diot, eta pittin bat itsua dala esango nuke. Indikatibu-kera erabili behar dugu, horixe baietz! Izan ere, indikatibuak beti adierazten du gertaera bat, izan dana,

dana, edo izango dana. Baina beti gertaera bat. Gertatuzkoa eta benetakoa bezala adierazten du aditzaren jarduna Indikatibuak. Egitan, honek salba lezake euskal kultura.

Gaur zein kera nabarmentzen dan euskal kulturari?

Neretzako bi. Eta biak garbi.

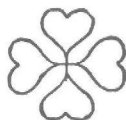
Bata, indikatibua. Gaur, euskal kulturak mugimenduarekin erakusten du (ikusi nahi duanarentzako) ba dabilela. Eta euskal kulturazko planteamendu asko «gertatuzko eta benetakoak» dira.

Subjuntibua da bestea. Ez dugu orainartean, ikusi. Subjuntibuak, esango nuke, aipaturiko bi kera hoiien tartea egiten du. Subjuntibuak, alegia, aditzaren jarduna, **jomuga, helburu, erregu, irriki** bizi baten itxuran adierazten du. Ez al da hau nagusi euskal kulturari?

JAKIN 34-eko editoriala ikusiaz, baietzean nago.

J. M. T.

KONFORMAGAITZEN KONFORMISMOA

Esango al dut? Bai, ba da konformagaitzen konformismo bat. Ba da protestalarien eskolastizismo bat. Erru hortan eror nindekeala, eta zenbaitetan erori naizela ere, aitortzen dut. Masokismoaren beldurrik ez banu, nere buruaren autokritika etengabe egiten jardungo nintzake. Baina, zer demontre, zergatik erreztu behar diegu lana gure kritikalariei, aurrez aurretik hain erreza duten lan hori? Eskolastizismoa, neurri handi

batean gutxienez, besteek esandakoa birresatea da. Horregatik, kongormagaitzentzat jatortasunik-eza, originalitaterik-eza hobeto, da arriskurik handiena.

Eta hemen, erretolikaren erreglak auste baldin bada ere, «jatorra» hitzari parentesis idiki bat. Ba dut gogoia egunean batean —geroko geroa noski— hitz honen usuaren analisisian sartzea. Ba da nunbait —inoiz «euskera euskerari» buruz nion bezala— jatortasunaren patentea. Jakina da: «jatorra zirudin, baina zer pena!». Jatorrismoaren etiketapean analisiarentzat interesantea den zerbaite estaltzen dela uste dut. Aitor dezadan, aitorketa sena esnatu zaidanez, jatorrismo hori ez dela nere debozioko santua.

Eta parentesis idiki honen ondorenean itzuli gaitzen erretolikaren erregletara.

Honela dio Lafitte jaunak: «Oraino ere bertzeen ondotik badabilta, dena itzultzen, laburpen eta antolamendu, sekulan bezain morroin-konformista, eredu-nausiak aldatu zaizkon arren». Jatortasuna falta zaigu, beraz.